

Pascha Jezusa Chrystusa objawieniem chwały Boga w ujęciu Hansa Ursa von Balthasara

Cała egzystencja Jezusa Chrystusa jest nieprzerwanym aktem uwielbienia Boga. Odnosi się to do wszystkich bez wyjątku tajemnic Jego życia, w których bazylijski teolog, Hans Urs von Balthasar, dostrzega manifestującą się nieustannie Bożą chwałę, wspaniałość Jego bezinteresownej miłości. Objawienie to osiągnie swój szczyt w paschalnym misterium męki, śmierci na krzyżu i zmartwychwstania, gdzie definitywnie odsłonięta zostaje prawda o Bogu, który „tak umiłował świat, że dał swojego Jednorodzonego Syna, aby każdy, kto w Niego wierzy, miał życie wieczne” (J 3,16). W naszej refleksji nad wydarzeniem paschalnym skoncentrujemy się najpierw na tajemnicy krzyża (p.1), a następnie na tajemnicy zmartwychwstania (p.2) i objawiającej się w nich chwale Boga.

1. Chwała Boża w tajemnicy krzyża

Chwała Boża, «*Herrlichkeit*», stanowi motyw przewodni pierwszej części monumentalnej teologii Hansa Ursa von Balthasara. Dając odpowiedź na pytanie, czym jest ona w istocie, bazylijski teolog określa ją jako *wspaniałość bezinteresownej Bożej miłości*. Jak czytamy w Liście do Efezjan, Bóg z miłości, według postanowienia swej woli, przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów przez Jezusa Chrystusa, a uczynił to ku chwale majestatu swej łaski (Ef 1,4-6). Tę chwałę manifestuje On w wiernej realizacji zamierzonego zbawczego dzieła. Takim jest Bóg w majestacie swej chwały i tak wspaniałą jest Jego bezinteresowna trynitarna miłość. Właśnie ta chwała jaśnieje w wyjątkowy sposób w tajemnicy krzyża. Krzyż objawia się jako tajemnica, w której Bóg w Jezusie Chrystusie odsłania przed

ludźmi swoje promieniujące chwałą serce. Bóg otacza siebie chwałą w wiernej realizacji zbawczego zamysłu, nawet za cenę śmierci swojego Syna na krzyżu.

Za jedną z najbardziej charakterystycznych cech znamionujących życie i misję Jezusa Chrystusa uznaje Balthasar janowy motyw «*godziny*». Godzina chwały jawi się coraz wyraźniej jako godzina męki, cierpienia, krzyża i śmierci, kiedy to On, motywowany miłością Baranek Boży, weźmie na siebie obrażający dobroć Ojca grzech świata¹. To godzina chwały, w której Jezus Chrystus umiłował swych, którzy byli na świecie, do końca ich umiłował (J 13,1). Krzyż nie stanowi jakiegoś odizolowanego wydarzenia, lecz moment, ku któremu zorientowane jest całe Jego życie. Chwała jaśnieje w Jego bezwzględnym posłuszeństwie wobec woli Ojca aż do śmierci, i to śmierci na krzyżu (Flp 2,6). Czas poprzedzający mękę można zrozumieć jedynie w świetle tajemnicy krzyża i związanego ściśle z nim zmartwychwstania. Od samego początku cała Jego egzystencja jest drogą wiodącą ku krzyżowi. Jezus nieustannie podąża ku Jerozolimie, gdzie ma dopełnić się ofiara Jego życia. On sam mówi swoim uczniom o konieczności przebycia do końca krzyżowej drogi: „Syn Człowieczy musi wiele wycierpieć: będzie odrzucony przez starszyznę, arcykapłanów i uczonych w Piśmie; będzie zabity, a trzeciego dnia zmartwychwstanie” (Łk 9,22). A w spotkaniu na drodze do Emaus zadaje swoim uczniom pytanie: „Czyż Mesjasz nie miał tego cierpieć, aby wejść do swej chwały?” (Łk 24,26). Całe życie Jezusa przeżywane jest pod presją tego, co bezwzględnie musi zostać zrealizowane, aby mogła zajaśnieć pełnia Bożej chwały, wspaniałość Jego bezinteresownej miłości². Śmierć na krzyżu nie jest przypadkowym ludzkim wyczynem, lecz ujawnia się jako owoc życia upływającego w nieustannie pogłębiającym się wyniszczeniu siebie dla dobra wszystkich (Łk 22,27; J 13,3-17). Nie jest efektem jakiegoś genialnego improwizowanego zrywu, lecz wyrazem wiernej realizacji zleconej Mu przez Ojca misji³. Całe to dzieło przenika chwałą, wspaniałość posuwającej się aż do końca bezinteresownej miłości Boga.

W ziemskiej misji Chrystusa zauważa bazyilejski teolog pewną paradoksalną prawidłowość. W miarę jak intensyfikuje się, dochodząc do szczytu Jego

¹ H.U. von Balthasar, *Glaubhaft ist nur Liebe*, Einsiedeln 1963, 55 (dalej: GL); Tenze, *Der dreifache Kranz. Das Heil der Welt im Mariengebete*, Einsiedeln 1977, 45 (dalej: DK). Por. J. Galot, *Il turbamento del Cristo di fronte all'ora della passione*, La Civiltà Cattolica 147/1(1996)446-459.

² H.U. von Balthasar, *Mysterium Paschale*, w: J. Feiner, M. Löhrer (red.), *Mysterium Salutis. Grundriss heilsgeschichtlicher Dogmatik*. Band III/2: *Das Christusergebnis*, Einsiedeln/Zürich/Köln 1969, 138.185 (dalej: MP); H.U. von Balthasar, *Herrlichkeit. Eine theologische Ästhetik*. Band III/2: *Theologie*. Teil II: *Neuer Bund*, Einsiedeln 1969, 187 (dalej: H III/2/2).

³ GL, 55-57; H III/2/2, 187.

chwała i jaśniejże wspaniałość Jego miłości, narasta jednocześnie *opór Izraela*⁴. Jego rosnące, bezkompromisowe zaangażowanie spotyka się z coraz bardziej uporczywym sprzeciwem. Jezus niejednokrotnie ujawnia, że jest w pełni świadomy ceny, jaką będzie musiał zapłacić za wierną realizację dzieła zleconego Mu przez Ojca. Głęboko przejmujący jest płacz w obliczu mocy ludzkiego sprzeciwu wobec jaśniejącej chwałą Bożej miłości, poprzedzający Jego mesjański wjazd do Jerozolimy, gdzie czeka Go los prześladowanych proroków (Łk 19,42-44)⁵.

Wyjątkowe są *drogi objawiania się chwały Boga*. Pisząc o krzyżu jako szczególnym miejscu, w którym jaśniejże wspaniałość Bożej miłości, Balthasar zwraca uwagę na pogłębiające się w godzinie krzyża *milczenie*. Wzbudza ono zdziwienie (Mk 15,5), a nawet wzgardę (Łk 23,9-11). Jezus staje się barankiem prowadzonym na rzeź, który nie otworzył swoich ust (Iz 53,7; Dz 8,32)⁶. Posłany przez Ojca w ciele jako Jego Słowo, milknie, by być miejscem całkowitej uległości i poddania się Jego woli⁷. Zamilknięcie Logosu i Jego śmierć stają się szczytowym objawieniem Boga i Jego ostateczną wypowiedzią⁸. Śmiertelne wołanie Ukrzyżowanego, przenikając ciemności, dosięga serca samego Boga, które w śmierci Syna zostaje «trafione» aż do samej głębi⁹. Tajemnica krzyża streszcza się w ostatecznym *wywłaszczeniu* (*Entleerung*), a więc w darze, jakim jest krew, która płynie z otwartego i dostępnego już dla wszystkich serca¹⁰. W Jego śmierci Bóg bez reszty otwiera przed ludźmi swoje serce. Właśnie w niej staje się możliwe wyrażenie do samego końca miłości Boga, która przewyższa wszelką wiedzę (Ef 3,19)¹¹. W Słowie, które zamilkło, Ojciec może wyrazić siebie jak nigdy dotąd. Wyrzekając się jakiegokolwiek własnego słowa, odwieczne Słowo manifestuje się jako Słowo Ojca, „odblask Jego chwały i odbicie Jego istoty” (Hbr 1,3)¹². Krzyż jest szczytowym świadectwem miłości Boga do człowieka, ujawniającej się jako Jego chwała, wspaniałość Jego całkowicie bezinteresownej miłości¹³.

⁴ H.U. von Balthasar, *Kennt uns Jesus? Kennen wir Ihn?*, Freiburg im Breisgau 1980, 22 (dalej: KJK).

⁵ KJK, 24.

⁶ H III/2/2, 209.

⁷ H III/2/2, 175. Por. H. Merklein, *Das paulinische Paradox des Kreuzes*, Trierer Theologische Zeitschrift 106(1997)2,81-98.

⁸ MP, 182.

⁹ H III/2/2, 78.481.

¹⁰ H III/2/2, 209-210.

¹¹ H III/2/2, 78.508.

¹² H III/2/2, 195-196.

¹³ MP, 182. Por. P. Martinelli, *La morte di Cristo come rivelazione dell'amore trinitario nella teologia di Hans Urs von Balthasar*, Milano 1995; A. Moda, *La gloria della croce. Un dialogo con Hans Urs von Balthasar*, Padova 1998.

Całość refleksji Hansa Ursa von Balthasara nad chwałą, objawiającą się w misterium krzyża, przenika motyw *ukrycia i tajemnicy*. Kenozy, która osiąga swój szczyt w krzyżu, nie sposób sprowadzić do czegoś już wcześniej znanego i wytłumaczalnego. Właśnie to sprawia, że jaśniejący chwałą Jezus staje się dla świata *zgorzeniem i skandalem*. Ponieważ cała misja Jezusa bazuje na posłuszeństwie, wszystko to, co mogłoby Go oddalić od realizacji woli Ojca, jest dla Niego czymś skandalicznym, zarówno Piotr, jak i szatan kusiciel (Mt 16,23). Ukrzyżowany Mesjasz jest dla Żydów zgorzeniem (1 Kor 1,23), „kamieniem obrazy i skałą zgorzenia” (Rz 9,33; 1 P 2,6-8), kamieniem, który „został odrzucony przez budujących” (Ps 118,22). Słowo „krzyża” jest w istocie słowem skandalicznym (1 Kor 1,23). Pozostając jednak pozornie głupstwem i słowem pozbawionym mocy, objawia ukrytą w sobie tajemniczą *mądrość Boga* (1 Kor 2,7). „To bowiem, co jest głupstwem u Boga, przewyższa mądrością ludzi, a to, co jest słabe u Boga, przewyższa mocą ludzi” (1 Kor 1,25)¹⁴. Prawda krzyża jest skandalem dla Żydów i głupstwem dla pogan, i zdaje się świadczyć o słabości Boga, lecz właśnie w ten sposób manifestuje się w krzyżu cała moc i mądrość Boża (1 Kor 1,18.24)¹⁵. Wykraczając ponad wszelką ludzką logikę, śmierć Jezusa, która znaczy całe Jego życie, jest w swojej ostatecznej niemocy objawieniem chwały Boga, Jego absolutnej miłości, przewyższającej w swej wspaniałości moc i mądrość ludzi (1 Kor 1,24-25)¹⁶. Właśnie na tej drodze w niepojęty sposób Bóg objawia swoją chwałę.

Na krzyżu jaśniejący chwałą Syn, wspaniały w swej całkowicie bezinteresownej miłości, *bierze na siebie grzech świata*, by go zgladzić. Jako że został w Nim skoncentrowany wszelki grzech, który sprzeciwia się Bogu, doświadcza On *opuszczenia przez Ojca*. Jako „ucieleśnienie grzechu” nie może znaleźć w Ojcu żadnego oparcia, przyjął bowiem na siebie to, co Bóg od siebie odrzuca. A przecież, pisze nasz autor, On nadal pozostaje Synem, który całkowicie pochodzi od życiodajnego źródła, jakim jest Ojciec. Stąd też bierze się wypełniające Go nieskończone pragnienie Boga, który staje się niedostępny. Płonie ono w Nim na podobieństwo wiecznego ognia, który jest teraz jeszcze podsycany i intensyfikowany przez Ducha. Duch Święty, który towarzyszył Mu przez całe życie i jednoczy Go z Ojcem, wzmagając aż do ostatecznych granic Ich wzajemną miłość.

¹⁴ H III/2/2, 204-206. Por. A.M. Sicari, *La «stoltezza della Croce»*, Rivista Internazionale di Teologia e Cultura «Communio» 24(1996)1,18-27; S. Cipriani, «*Sapientia crucis» e sapienza «umana» in Paolo*, Rivista Biblica 36(1988)3,343-361.

¹⁵ MP, 138. Por. J. Ratzinger, *La sinfonia della croce: «La conoscenza di Dio che rifugge sul volto di Cristo»*, Antonianum 55(1980)1/2,280-286; F.-J. Steinmetz, *Die Weisheit und das Kreuz*, Geist und Leben 72(1999)2,112-126.

¹⁶ GL, 56.

Tenże Duch pozostaje więzią miłości między Ojcem i Synem¹⁷. Nasz autor ma świadomość, że stajemy tutaj w obliczu przerastającego nas misterium chwały Boga. Dlatego też konieczne jest uznanie w Bogu wolności, która pozwala Mu w duchu całkowicie bezinteresownej miłości uczynić więcej i być innym, niż można to sobie wyobrazić¹⁸.

Krzyż uznaje nasz autor za szczególne *objawienie trynitarnego misterium Boga*, w którym jaśniej chwała, a więc wspaniałość Jego bezinteresownej miłości. Pierwszym zaangażowanym w dzieło odkupienia jest *Ojciec*: „Wszystko to pochodzi od Boga, który pojednał nas ze sobą przez Chrystusa... Albowiem w Chrystusie Bóg jedną świat ze sobą” (2 Kor 5,18-19). To Ojciec posyła swojego *Syna*, który będzie cierpiał i umrze w opuszczeniu dla odkupienia świata. On własnego Syna oddał na zgubę, aby nie pozostawić człowieka w sytuacji jego zatracenia¹⁹. Dzieło pojednania dokonane zostaje w *Duchu Świętym*. W tej perspektywie krzyż jawi się jako narzędzie pojednania nas z Ojcem dzięki Duchowi, który w nas mieszka²⁰.

Stajemy wobec niepojętej tajemnicy. *W krzyżu jaśniej Boża chwała*. Wykraczając ponad filozoficzne piękno, *chwała Boga*, właśnie w tym, co pozornie przeciwnie jej samej, w skrajnie kenotycznym wydarzeniu krzyża, objawia się w swej ostatecznej prawdzie jako *bezinteresowna miłość*, która czyni z siebie niepojęty *dar*, posuwając się do *całkowitego огоłocenia*²¹. Ta właśnie droga miłości aż „do końca” (J 13,1) jest już sama w sobie jej *autogloryfikacją* (*Selbstverherrlichung*). W krzyżu jaśniejący chwałą Bóg ujawnia swoją wszechmoc²².

Stając się milczącym barankiem prowadzonym na zabicie (Jr 11,19; Iz 53,7), Chrystus w postawie *ekstremalnego synowskiego posłuszeństwa* doświadcza całkowitej nocy krzyża. Tak głębokie przeżycie dramatu opuszczenia ze strony Ojca okazuje się ostatecznie możliwe jedynie dla tego, kto już wcześniej doświadczał tak głębokiej w swej intymności wspólnoty miłości z Ojcem²³. Gdy Syn obarczony balastem grzechu świata umiera w posłuszeństwie na krzyżu, jaśniej w Nim

¹⁷ DK, 64-66.

¹⁸ H III/2/2, 196-197.

¹⁹ MP, 223; H.U. von Balthasar, *Pneuma und Institution. Skizzen zur Theologie IV*, Einsiedeln 1974, 402 (odtąd: PI); H.U. von Balthasar, *Klarstellungen*, Einsiedeln 1978, 58. Por. G.M. Salvati, *Trinità e croce: Tematiche e bibliografia*, Sapienza 36(1986)4,437-440. Na temat zbawczej inicjatywy Ojca w soteriologii św. Pawła: K. Romaniuk, *Soteriologia św. Pawła*, Warszawa 1983, 113-158.

²⁰ MP, 223. Por. J. Galot, *Le Dieu trinitaire et la Passion du Christ*, Nouvelle Revue Théologique 114(1982)1,70-87.

²¹ H.U. von Balthasar, *Rechenschaft 1965*, Einsiedeln 1965, 28-29.

²² PI, 399.

²³ H III/2/2, 200-201; H.U. von Balthasar, *Credo. Meditationen zum Apostolischen Glaubensbekenntnis*, Freiburg im Breisgau 1989, 44-45 (dalej: CR).

chwała Boża. W Jego przyzwoleniu (*Geschehen-Lassen*) na to, by przez Niego zrealizowały się zbawcze plany Ojca, jaśniej chwała Boga, wspaniałość Jego bezinteresownej miłości²⁴. Bezgraniczne posłuszeństwo Ojcu postuluje uwielbienie Syna ze strony Ojca, i już uprzednio je zapowiada. Jak czytamy w Ewangelii św. Jana, „jeżeli Bóg został w Nim otoczony chwałą, to i Bóg Go otoczy chwałą w sobie samym, i to zaraz Go chwałą otoczy” (J 13,32)²⁵.

Podsumowaniem refleksji nad ujawniającą się w tajemnicy krzyża Bożą chwałą będzie prawda o *nierozerwalnej więzi między teologią krzyża i teologią chwały*. Tu myśl Balthasara staje się szczególnie bliska chrystologii św. Jana, dla którego wydarzenie krzyża stanowi *epifanię chwały Boga*. Krzyż jaśniej Bożą miłością²⁶. Patrząc z perspektywy uwielbionego ciała Chrystusa na Jego ciało śmiertelne, doświadcza on wszędzie obecności Bożej chwały. Męka i śmierć, wkroczenie światła w ciemności, uniżenie się i zstąpienie z motywu miłości posunięte aż do ekstremum: wszystko to jest, według niego, wydarzeniem definitywnym, odsłaniającym nieprzekraczalną chwałę Boga, który ukazał się w ciele²⁷. Już więc w męce i śmierci na krzyżu ma miejsce uwielbienie Boga-Człowieka. To prawda, że wskrzeszenie Jezusa z martwych jest jeszcze jednym dziełem Ojca, lecz do tego stopnia postulowanym przez akt sprawiedliwości krzyża, że już właściwie w nim zawartym. W wizji św. Jana podniesienie na krzyżu i wyniesienie do chwały są jednym i tym samym wydarzeniem (J 12,32). Podobnie zresztą i dla św. Pawła nie ma innego wywyższonego, jak tylko Ukrzyżowany²⁸. Zwycięstwo nad grzechem zostaje odniesione przez Boga w ukrzyżowanym ciele Jezusa Chrystusa. Niemożliwą jest interpretacja Jego przyszłej chwały inaczej, jak tylko jako raz na zawsze aktualnej *wspaniałości ukrzyżowanej Miłości (Herrlichkeit)*²⁹. W tym wolnym wydaniu siebie objawia się absolutna miłość

²⁴ H.U. von Balthasar, *Theodramatik*. Band IV: *Das Endspiel*, Einsiedeln 1983, 458. Por. J. Mouroux, *Le Mystère de Temps*, Paris 1962, 110nn.126nn.

²⁵ H.U. von Balthasar, *Theodramatik*. Band II: *Die Personen des Spiels*. Teil 1: *Der Mensch in Gott*, Einsiedeln 1976, 75-76.

²⁶ H III/2/2, 295. Por. W. Thüsing, *Die Erhöhung*, 133nn; J. Blank, *Krisis. Untersuchung zur johanneischen Christologie*, Freiburg 1964, 289nn; J. Sobrino, *La fede nel Figlio di Dio dalla prospettiva di un popolo crocifisso*, Rivista Internazionale di Teologia e Cultura «Communio» 18(1982)3,56.

²⁷ H.U. von Balthasar, *Herrlichkeit. Eine theologische Ästhetik*. Band I: *Schau der Gestalt*, Einsiedeln 1961, 305 (dalej: H I). Por. R. Tremblay, «*La gloria delle glorie è la croce*», *Vivens Homo* 10(1999)2,337-346; B.-M. Simon, *Il mistero della redenzione*, *Sacra Doctrina* 41(1996)5,83-103.

²⁸ H III/2/2, 211. Por. J. Blank, *Krisis*, 289n, gdzie poddaje on krytyce tezę W. Thüsinga, który zbyt silnie, jego zdaniem, akcentuje dwie fazy: wywyższenia na krzyżu i uwielbienia; P. Létourneau, *La gloire de Jésus: Gloire et glorification dans le IV-e Évangile*, *Laval Théologique et Philosophique* 51(1995)3,551-572.

²⁹ DK, 68.

Ojca³⁰. Przebity włócznią, podwyższony na krzyżu Chrystus jest ostateczną ikoną uroczysto ukazaną i poddaną medytacji przez św. Jana (J 19,32). On jest kimś więcej niż *Ecce Homo*. Jest On *Ecce Deus*, jako definitywne objawienie się Boga w majestacie chwały (J 1,18). W niepojętej jedności ukrzyżowania i uwielbienia Chrystus stanowi promieniującą chwałą ikonę Ojca³¹. Wydarzenie krzyża jest „godziną”, w której Bóg w sędzie miłości otacza chwałą siebie i swoje Imię (J 12,28). Bóg, który uwielbia siebie w Synu, czyni Syna realną manifestacją swojej chwały³². Tajemnica ta przeniknięta jest chwałą Boga, jakkolwiek teraz, w godzinie krzyża, pozostającą w skrajnym ukryciu. Jest to ostatecznie chwała Ukrzyżowanego, która manifestuje się już w wydarzeniu krzyża, zajaśnieje natomiast w całej pełni dopiero w zmartwychwstaniu. W ten sposób jasne staje się znaczenie stwierdzenia, że Chrystus podwyższony na krzyżu przyciągnie wszystko ku sobie³³.

2. Chwała Boża w tajemnicy zmartwychwstania

Krzyż i śmierć na krzyżu nabierają w pełni znaczenia dopiero w *świetle całości paschalnej tajemnicy*, a więc w świetle zmartwychwstania. Jest to tajemnica zanurzenia się Jezusa Chrystusa w chwale. W powstaniu z martwych wcielonego Syna Bożego definitywnie przezwyciężona zostaje śmierć, będąca ostatnią przeszkodą na drodze przystępu do Ojca (Hbr 9,26; 1 P 3,18). W Nim dokonuje się zwrot od śmierci do życia, od stanu opuszczenia przez Boga do powołania na prawicę Ojca, od ostatecznej bezsilności do najwyższej potęgi. Odtąd żyje On dla Boga na wieki wieków, dzierżąc w swoim ręku klucze śmierci i Otchłani (Ap 1,17n). To paschalne wydarzenie stanowi w historii zbawienia niepowtarzalny *przełom (Durchbruch)*, poprzez który grzesznej ludzkości otwarta zostaje nowa droga, będąca przejściem ku wiecznemu życiu w Bogu³⁴.

Balthasar widzi *krzyż i zmartwychwstanie w nierozzerwalnej jedności*, jako tajemnice, w których jaśnieje chwała Boża. W ekstremalnej różnicy stanów

³⁰ MP, 201.

³¹ MP, 216. Por. V. Battaglia, *Gesù Crocifisso, icona della gloria e dell'amore di Dio. Un saggio di cristologia staurologico-agapica*, Ricerche Teologiche 3(1992)1,7-32.

³² MP, 210-211.

³³ MP, 212. Por. T. Vogel, *Die Herrlichkeit des Gekreuzigten. Eine theologische Erinnerung an Hans Urs von Balthasar*, Theologische Literaturzeitung 116(1991)6,401-416; L. Malevez, *La gloire de la Croix*, Nouvelle Revue Théologique 95(1973)10,1057-1089.

³⁴ MP, 260-261; H. Urs von Balthasar, *Das betrachtende Gebet*, Einsiedeln 1976, 175. Por. B. Forte, *Alle origini della cristologia: La resurrezione di Gesù di Nazaret*, *Asprenas* 27(1980)2/3,125-138; P.G. Cavalcoli, *La gloria di Cristo*, *Sacra Doctrina* 46(2001)1,3-186.

najgłębszego uniżenia i szczytowego wyniesienia, w postawie bezwzględniego posłuszeństwa, Syn uwielbia trynitarną miłość w jej otwarciu się wobec świata³⁵. Posyłający i Posłany działają w tej samej boskiej wolności w miłości: Syn, dając Ojcu wolność rozporządzania Nim aż do śmierci, Ojciec natomiast, pozostawiając Synowi wolność bycia posłusznym aż po śmierć na krzyżu³⁶. W teologicznej wizji Hansa Ursa von Balthasara tajemnica Ukrzyżowanego doskonale współbrzmi z prawdą o wyniesionym na prawicę Boga Kyriosie. Chrystus jest zwycięskim „Lwem z pokolenia Judy” (Ap 5,5) o tyle tylko, o ile pozostaje na wieki zasiadającym na tronie Boga „Barankiem jakby zabitym” (Ap 5,6). Zmartwychwstały Chrystus, który dzierży najwyższą władzę i jawi się w pełni wolności jako *posiadający siebie* (*Sichselbstbesitzender*), jest jednocześnie Synem, który w kenotycznym darze z siebie posuwa się do ostateczności. W Nim jaśniej chwała Ojca, wspaniałość Jego bezinteresownej miłości. Za to, że mógł się tak poświęcić, uwielbia Ojca i na wieki pozostaje wobec Niego nieustannym eucharystycznym dziękczynieniem³⁷.

Nasz autor uznaje *tajemnicę zmartwychwstania za moment szczególnego objawienia Bożej chwały*. Oblicze Chrystusa zmartwychwstałego promieniuje chwałą Boga, o czym mówi nam „Ewangelia chwały Chrystusa, który jest obrazem Boga” (2 Kor 4,4). Chwała ta promieniuje z centralnej tajemnicy zbawczego działania Boga w krzyżu i zmartwychwstaniu Chrystusa ku usprawiedliwieniu grzeszników³⁸. Jedno nie ulega jego zdaniem wątpliwości: wyłącznie tam, gdzie *krzyż i zmartwychwstanie widziane są w jedności*, Chrystus może być nazwany jaśniejącym chwałą „obrazem Boga niewidzialnego” (Kol 1,15)³⁹. Bazylejski teolog czuje się szczególnie bliski myśli św. Jana i jego wizji jedności całej tajemnicy paschalnej. Dla niego tak *wywyższenie* (*Erhöhung*) na krzyżu, jak i mające miejsce w zmartwychwstaniu *uwielbienie* (*Verherrlichung*), a także wniebowstąpienie i zesłanie Ducha Świętego, stanowią w istocie jedną, zanurzoną w chwale tajemnicę, z której jaśniej wspaniałość Bożej miłości⁴⁰.

Zmartwychwstanie Chrystusa jest wydarzeniem trynitarnym, dokonującym się w ramach dialogu miłości boskich Osób. Stanowi ono *epifanię chwały*

³⁵ MP, 308-309. Por. K.H. Rengstorf, *Die Auferstehung Jesu. Form, Art und Sinn der urchristlichen Osterbotschaft*, Wittem 1952, 22nn.

³⁶ MP, 274-275.

³⁷ H.U. von Balthasar, *Neue Klarstellungen*, Einsiedeln 1979, 70.

³⁸ H III/2/2, 334-335.

³⁹ H III/2/2. Por. G.L. Müller, *Das Problem des dogmatischen Ansatzpunktes in der Christologie*, Münchener Theologische Zeitschrift 44(1993)1/2,49-78, szczególnie paragraf „Die christologische Ursynthese: Der gekreuzigte Jesus ist der auferweckte Herr und Christus” (67-74).

⁴⁰ MP, 266. Por. H. Grass, *Ostergeschehen und Ostergeschichte*, Göttingen 1962, 64.

trójjedynego Boga. Objawiająca się w zmartwychwstaniu chwała ma wymiary trynitarne⁴¹.

Za św. Janem Balthasar określa misterium paschalne jako „*drogę do Ojca*” (J 16,28)⁴². Słowo, które pochodzi od Ojca i z taką prostotą żyło na ziemi jako człowiek, teraz do Ojca powraca (J 16,27). Powrót dokonuje się poprzez zmartwychwstanie spośród zmarłych i może być określony jako zanurzenie się w chwałę Boga⁴³.

Zmartwychwstanie oznacza uroczystą akceptację i przyjęcie przez Ojca ofiary krzyża, widzianej za Listem do Hebrajczyków w kontekście kultycznym. Wchodzimy tutaj w tajemnicę chwały, bezinteresownej miłości Chrystusa posuniętej aż do całkowitego daru z samego siebie. Gdy w obliczu cierpienia mówi On: „Poświęcam w ofierze samego siebie” (J 17,19), powierza się pochłaniającej świętości Boga jako żertwa ofiarna przeznaczona na zabicie (Ap 5,6.9.12; 13,8). W akcie tym składa siebie w ofierze i dani na wdzięczną wonność Bogu (Ef 5,2). On jest Barankiem niepokalanym, bez zmaży (1 P 1,19), który gładzi grzech świata (J 1,29) i który wydał siebie za wielu, aby i oni byli uświęceni w prawdzie (J 17,19). Nie On sam jednak wynosi siebie na niebiański ołtarz, aby królować wiecznie z Ojcem i przyjmować wieczny hymn chwały. Gestem Baranka jest jedynie dar z samego siebie i złożenie swego losu (Ga 1,4; 2,20; Ef 5,25; Tt 2,14; Hbr 9,14) w ręce Ojca⁴⁴.

Jezus, który przez krzyż wielbi miłość Ojca, *prosi w modlitwie arcykapłańskiej o otoczenie Go chwałą*: „Ojcze, otocz Mnie u siebie tą chwałą, którą miałem u Ciebie pierwaj, zanim świat powstał” (J 17,5). Prośba ta zostaje nieomylnie wysłuchana (J 13,32; 12,28). Ojciec nieomylnie przyjmuje tę ofiarę, by uczynić ją znaczącą i przynoszącą owoce. Właśnie w zwrocie od śmierci do życia dostrzeżga nasz autor wyjątkową manifestację wszechmocy Ojca odpowiadającego na prośbę Syna⁴⁵. Wszystko rozgrywa się w klimacie chwały, a więc ekstremalnej miłości owocującej bezinteresownym darem z siebie. Słowa „Bóg wskrzesił Go z martwych” (Dz 3,15; 2,24; 5,30-31), uwydatniają, że zmartwychwstanie jest *dziełem potęgi Ojca*. Balthasar zwraca uwagę, że w tym kontekście Pismo św. mówi o Bożej chwale. Chrystus powstał z martwych dzięki chwale Ojca, który dokonuje Jego uwielbienia (Rz 6,4). W tak rozumianym dziele Bóg objawia się jako Ten, który wskrzesza umarłych z taką mocą, że wspomniane już wcześniej

⁴¹ H III/2/2, 476.

⁴² „Der Gang zum Vater” – tak zatytułował Balthasar rozdział mówiący o zmartwychwstaniu Chrystusa: MP, 256-319.

⁴³ DK, 76-77.

⁴⁴ MP, 272. Por. F.X. Durwell, *La Résurrection de Jésus, Mystère de Salut*, Paris 1954, 80-93.

⁴⁵ CR, 51; MP, 272.

określenie „który wskrzesił Jezusa z martwych” (Rz 8,11; 2 Kor 4,14; Ga 1,1; Ef 1,20; Kol 2,12), staje się promieniującym chwałą tytułem Boga. Wskrzeszając Chrystusa z martwych, ukazuje się On jako Bóg żyjący i wierny⁴⁶. Zmartwychwstanie oznacza Jego uwielbienie wobec świata, a równocześnie Jego *intronizację jako Kyriosa* (Flp 2,9-11)⁴⁷. W ten sposób Bóg definitywnie objawia swoją chwałę.

Mówiąc o *zmartwychwstaniu Jezusa jako tajemnicy chwały*, Balthasar zwraca uwagę na jej *ureczywistnienie w mocy Ducha Świętego*. Wskrzeszając Syna z martwych, Ojciec udziela Mu Ducha. Tenże Duch przepelnia Go sobą i sprawia, że w pełni jaśniej Jego chwała⁴⁸. W odkupieńczym dziele śmierci i powstania z martwych miłość Ojca i miłość wcielonego Syna przenikają się wzajemnie w jednym Duchu⁴⁹. Dla św. Pawła wszystko jest zawarte i zanurza się w jednym i ostatecznie rozstrzygającym paradoksie tajemnic krzyża-przekleństwa i zmartwychwstania-zbawienia, których syntezy dokonuje w mocy Ducha Ojciec pełen chwały. Dzięki tej właśnie, ureczywistnionej w Duchu Świętym syntezie, pisze Balthasar, całość paschalnego wydarzenia, osiagającego swój szczyt w zmartwychwstaniu, ukazuje się jako przejrzysta chwała Boga. Chwała ta staje się obiektywnie widzialna zarówno w Jego śmierci, jak i w zmartwychwstaniu. Ona też stanowi, zdaniem bazylejskiego teologa, nie tylko centralną, lecz wręcz wyłączną treść głoszonej ewangelii⁵⁰. W pismach janowych miłość Ojca i Syna jawi się w pełni swojej chwały właśnie w nierozzerwalnej jedności tajemnic krzyża i zmartwychwstania. Św. Jan ukazuje to w jednoczącej wizji podwyższenia Chrystusa na krzyżu i Jego uwielbienia, a także w apokaliptycznym obrazie zasiadającego na tronie chwały Baranka jakby zabitego⁵¹.

Z momentem powrotu Syna do Ojca nie kończy się dzieło objawienia chwały Boga przed ludźmi. Ściśle mówiąc, dopiero teraz rozpoczyna się jego część centralna. *Duch Ojca i Syna wylany zostaje na cały świat*, aby poprzez posługę Kościoła dzieło stwórcze Ojca i dzieło odkupienia Syna ukazały się światu w ich całościowej, przenikniętej chwałą formie i mogły być zrozumiane jako najbardziej przejrzysta epifania miłości Boga do świata⁵². Jest to bowiem Duch, który przenikając głębokości samego Boga, jest w stanie wyjaśnić zarówno tajemni-

⁴⁶ MP, 270. Por. H. Schlier, *Über die Auferstehung Jesu Christi*, Einsiedeln 1968, 17-18.

⁴⁷ MP, 271-273. Por. P. Seidensticker, *Die Auferstehung Jesu in der Botschaft der Evangelisten*, Stuttgart 1967, 44n.

⁴⁸ MP, 276-277; H III/2/2, 342. C. Laudazi, *La Chiesa, nuova realtà terrestre del Cristo glorioso*, Teresianum 34(1983)1,41-81.

⁴⁹ MP, 268.

⁵⁰ H III/2/2, 337-338.

⁵¹ MP, 268.309.

⁵² H I, 394. Por. J.A. Fitzmyer, *The Ascension of Christ and Pentecost*, Theological Studies 45(1984)3,409-440.

cę Słowa, jak i wieczną rzeczywistość Ojca. On jest Ich jednością i tę jedność poświadcza, otaczając chwałą Ojca i Syna, a zarazem tę chwałę manifestując. W tej niepojętej jedności jest On w Bogu miejscem teologicznego piękna, a więc przestrzenią jaśniejącej Bożej chwały⁵³.

* * *

Dokonawszy paschalnego dzieła, *zmarłychwstały Pan zasiada po prawicy Ojca*. Wywyższony, w majestacie swej chwały uczestniczy w Jego autorytecie. Zgodnie z uczynioną obietnicą pozostaje On nieustannie *obecny w Kościele*, kontynuując i doprowadzając *w mocy Ducha Świętego* do pełnej realizacji zainicjowane na ziemi zbawcze dzieło. Moment *paruzji*, kiedy to Syn złoży swe ostatecznie dopełnione zbawcze dzieło w ręce Ojca, „aby Bóg był wszystkim we wszystkich” (1 Kor 15,28), określa Balthasar jako definitywny triumf bezinteresownej miłości Boga w całej jej wspaniałości, a tym samym jako manifestację pełni Jego chwały⁵⁴.

Bibliografia

- Battaglia V., *Gesù Crocifisso, icona della gloria e dell'amore di Dio. Un saggio di cristologia staurologico-agapica*, Ricerche Teologiche 3(1992)1,7-32.
- Galot J., *Le Dieu trinitaire et la Passion du Christ*, Nouvelle Revue Théologique 114(1982)1,70-87.
- Martinelli P., *La morte di Cristo come rivelazione dell'amore trinitario nella teologia di Hans Urs von Balthasar*, Milano 1995.
- Moda A., *La gloria della croce. Un dialogo con Hans Urs von Balthasar*, Padova 1998.
- Vogel T., *Die Herrlichkeit des Gekreuzigten. Eine theologische Erinnerung an Hans Urs von Balthasar*, Theologische Literaturzeitung 116(1991)6,401-416.
- von Balthasar H.U., *Glaubhaft ist nur Liebe*, Einsiedeln 1963.
- von Balthasar H.U., *Herrlichkeit. Eine theologische Ästhetik*. Band III/2: *Theologie*. Teil II: *Neuer Bund*, Einsiedeln 1969.

⁵³ H I, 475.

⁵⁴ H.U. von Balthasar, *Die Gegenwart des einen Jesus Christus in der Einheit der Kirche*, w: K. Lehmann (red.), *In der Nachfolge Jesu Christi*, Freiburg im Breisgau 1980, 37-54. CR, 56-58. Por. A. Scola, *Gesù Cristo come Figlio di Dio, Signore e Salvatore*, Rivista Teologica di Lugano 1(1996)1,27-43; W. Kasper, *Christi Himmelfahrt – Geschichte und theologische Bedeutung*, Internationale Katholische Zeitschrift «Communio» 12(1983)3,205-213; Tenze, *Die Hoffnung auf die endgültige Ankunft Jesu Christi in Herrlichkeit*, Internationale Katholische Zeitschrift «Communio» 14(1985)1,1-14.

von Balthasar H.U., *Mysterium Paschale*, w: J. Feiner, M. Löhrer (red.), *Mysterium Salutis. Grundriss heilsgeschichtlicher Dogmatik*. Band III/2: *Das Christusergebnis*, Einsiedeln/Zürich/Köln 1969, 133-326.

von Balthasar H.U., *Theodramatik*. Band IV: *Das Endspiel*, Einsiedeln 1983.

Słowa kluczowe: Hans Urs von Balthasar, Pascha Jezusa Chrystusa, chwala Boga, krzyż, zmartwychwstanie.

Summary

THE PASSOVER OF JESUS CHRIST AS A REVELATION OF GOD'S GLORY IN THE THOUGHT OF HANS URS VON BALTHASAR

The whole existence of Jesus Christ is a continual act of adoration of God. This refers to all the mysteries of His life in which Hans Urs von Balthasar, a Basel theologian discerns the unending manifestation of God's glory, the greatness of His unconditional love. The aforementioned manifestation reaches its climax in the paschal mystery of the passion, death on the cross and resurrection, where the truth about God, who "so loved the world that He gave His one and only Son, that whoever believes in Him shall have eternal life." (Jn 3:16), is definitively revealed. Our reflection upon the paschal event first focuses on the mystery of the cross (p.1) and then on the mystery of resurrection (p.2) and on God's glory that manifests itself in them.

Key words: Hans Urs von Balthasar, the Passover of Jesus Christ, God's glory, cross, resurrection.